

розвитку складала в 1993–1995 рр. 3,1% їх ВВП, або були вдвічі вище, ніж у будь-якому іншому економічному інтеграційному угрупованню.

Отже, АТЕС у вирішенні питань регіонального розвитку пройшла кілька етапів – від діяльності, спрямованої на підтримку торгово-економічного та інвестиційного співробітництва, до вирішення питань політичного, гуманітарного та екологічного характеру. Розширення функцій АТЕС є наслідком глобальних викликів та тенденцій, під впливом яких відбувається структурна та функціональна трансформація даної організації, яка набуває трансрегіональних масштабів. Безальтернативність глобалізації в АТР обумовлює поглиблення й розширення функціональних можливостей економічних суб'єктів АТЕС із тенденцією перетворення її на «над організацію» на кшталт Європейського Союзу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Авдокушин Е. Ф. *Міжнародні економічних відносин: підручник* / Е. Ф. Авдокушин. – М.: Юристъ, 2011. – 157 с.
2. *Офіційний сайт АТЕС [Електронний ресурс]* – Режим доступу: <http://www.apec.org>.

ГАЛИНА СИМОВОНИК

Науковий керівник:

Д.е.н., професор Савельєв Є. В.

НОВІ ТЕНДЕНЦІЇ ТНК НА СВІТОВОМУ ЕНЕРГЕТИЧНОМУ РИНКУ

В сучасному світі енергоресурси є досить важливим фактором функціонування економіки будь-якої держави. Країни, які не є багатими на енергоносії, змушені експортувати їх з країн, у яких вони є в надлишку. Такий хід подій спричиняє залежність «бідних» країн від країн-експортерів ПЕК.

Світовий ринок енергоресурсів потребує концентрації капіталу та виробництва, що у ХХІ ст. сприяло розвитку його глобальної монополізації. Ця провідна тенденція розвитку світового ринку енергетичних ресурсів знаходить своє вираження у діяльності сучасних нафтогазових ТНК. На сьогоднішній день ТНК не лише формують глобальні мережі розробки та видобування енергетичної сировини, але й усталені канали її переробки, транспортування, збуту та маркетингу, формуючи у такий спосіб основні пропорції енергетичного сегменту глобального ринку [1].

Характеризуючи сучасний ринок енергоресурсів, слід зазначити, що його суб'єктивна складова останніми десятиліттями набула певної диверсифікації. Аналізуючи позиції нафтогазових ТНК можна стверджувати, що вони поділяються на три основних групи. До першої групи належать найбільші державні компанії, які спеціалізуються на видобутку енергетичних ресурсів. Це насамперед ТНК країн ОПЕК, такі як іранська «НІОС», кувейтська «КРС»,

венесуельська «PDV», катарська «Qatar Petroleum», індонезійська «Pertamina», лівійська «Libya NOC» та ін. Також до них належать компанії держав, де зберігається високий рівень державного регулювання та централізації енергетичного сектору: мексиканська «Pemex», китайська «Petro China», малайзійська «Petronas». До другої групи відносять спеціалізовані державні і приватні неінтегровані енергетичні ТНК, а також компанії, що функціонують у складі великих енергетичних і хімічних концернів (російські нафтогазові ТНК) [2].

Третю групу енергетичного ринку представляють вертикально-інтегровані нафтогазові компанії як державної, так і приватної форм власності. Завдяки великомасштабній інвестиційній діяльності ці ТНК функціонують у країнах базування та у приймаючих державах. Такі енергетичні компанії відіграють головну роль у формуванні світового енергетичного ринку; вони здійснюють у великих масштабах фінансування розробки нафтогазових родовищ, розвиток транспортної інфраструктури та переробку енергетичних ресурсів. Саме представники третьої групи входять в десятку нафтогазових гігантів, серед них такі: «BP», «Exxon Mobil», «Total», «Royal Dutch Shell» та «Chevron» [1].

На сучасному етапі найбільшим в світі виробником нафти та газу є Saudi Aramco, державна нафтова компанія Саудівської Аравії. Компанія видобула 3,479 млрд. барелів сирової нафти, що становить близько 13% від загального світового обсягу видобутку нафти, а також 3,924 трлн. футів³ газу в 2013 році. Компанія також володіє найбільшими в світі розвіданими запасами нафти, запаси газу оцінюються в 284,8 трлн. футів³.

Російський «Газпром» є другою за величиною нафтогазовою компанією у світі. Також вона є світовим лідером по видобутку газу. Запаси газу станом на грудень 2013 року становили 1,239,5 трлн. футів³, що становить 18,3% від загальних світових запасів газу і 72% від запасів газу Росії. Також «Газпром» володіє найбільшою газотранспортною системою в світі: довжина газотранспортних ліній перевищує мільйон миль в довжину [3].

В 2015 році російський енергетичний гігант стверджує про зростання прибутків завдяки слабкому рублю. Чистий прибуток за три перші місяці 2015 року зріс на 71% у порівнянні з минулим роком. «Газпром» продає свій газ в доларах, а отже, ціна на газ в рублях зростає через слабку валюту. Слабкий рубль допоміг компенсувати падіння обсягу продажів майже на 10%, яке відбулося через Західні санкції введені проти Росії у зв'язку з подіями в Україні. Водночас акції «Газпрому» на торгах у Москві знизилися на 2%, незважаючи на стрибок квартального прибутку [5].

National Iranian Oil Company (NIOC) – національна іранська державна нафтова компанія, в 2013 році видобувала 3,5 млн. барелів нафти в день і є третьою за величиною нафтогазовою компанією в світі. Хоча кількість видобутих барелів є досить великою, за останні роки виробництво нафти скоротилося через численні міжнародні санкції. Компанія володіє другими за величиною запасами газу в світі після «Газпрому». Запаси газу в основному розташовані на шельфі, в той час як запаси нафти зосереджені в морі.

Американська транснаціональна нафтогазова компанія Exxon Mobil є четвертою за величиною нафтогазовою компанією в світі. Вона виробляє 2 185 млн. барелів нафти і 12,322 млрд. футів³ природного газу на добу в 2013 році. Exxon Mobil є найбільшою публічною міжнародною нафтогазовою і найбільшим переробником і продавцем нафтопродуктів у світі. Компанія здійснює свою діяльність в 47 країнах світу [3].

Petro China є п'ятою за величиною нафтогазовою компанією в світі. Цьому сприяє видобуток 916,5 млн. барелів сирої нафти і 2,558 трлн. футів³ природного газу в 2013 році. Доведені запаси сирої нафти цієї компанії оцінюються в 11,018 млрд. барелів. Доведені запаси природного газу склали 67,581 трлн. футів³. Велика частина доведених запасів сирої нафти та природного газу розташовані в Китаї.

Royal Dutch Shell, також широковідомий як Shell, є однією з найбільших нафтогазових компаній. Британо-нідерландська багатонаціональна корпорація виробляла 1,488 млн. барелів сирої нафти і 9,449 млрд. футів³ природного газу на добу в 2013 році. Доведені запаси компанії щодо нафти та скрапленого газу оцінюються в 4,384 млрд. барелів. Доведені запаси природного газу становлять 42,729 трлн. футів³. Більшість доведених запасів нафти та газу компанії знаходяться в Азії [3].

Також слід зазначити, що незважаючи на останні події, які відбуваються на політичній карті світу та воєнні конфлікти країн, які володіють запасами нафтогазових ресурсів ціна на енергоресурси є досить нестабільною. Хоча країни-лідери світових спільнот стараються вирішити проблеми санкціями, вони все одно залишаються залежними від енергопостачальників, які диктують свої ціни. Як було зазначено вище, «Газпром» і надалі залишається на лідируючих позиціях, щодо постачання енергоресурсів на світовому ринку, незважаючи на військові непорозуміння з Україною. Прийоми, які застосовує світова спільнота як проти Іраку, так і проти Росії не є досить ефективними, хоча деякі з них трішки сколихнули економіку цих країн.

За останніми новинами можна помітити, що після різкого падіння ціни на нафту протягом останнього року, вона знову починає стабілізуватися. Saudi Aramco вирішила підняти ціну на всі види нафти для США, починаючи з травня цього року. Саудівська нафта Arab Medium і Arab Heavy для клієнтів з Північно-Західної Європи в травні подешевшає на 0,25-0,7 долара за барель [4].

Ціна на нафту різко пішла вгору не тільки в Азійських ТНК, а на всьому енергетичному ринку, після заяви мініенерго США про скорочення нафтових запасів у країні. Так, нафта марки Brent на біржі ICE піднялася вище 39 доларів за барель. Саме після стрибка нафтових цін зміцнилися позиції «Газпрому» та російського рубля. Незважаючи на прогнози значного зростання обсягів видобутку нафти в Іраку, експерти Міжнародної енергетичної агенції прогнозують поступове зростання світової ціни на нафту до 125-149 дол. США за барель до 2035 року.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бусарєв, Д. В. Глобальна монополізація світового ринку енергетичних ресурсів [Текст] / Дмитро Вячеславович Бусарєв // Економічний аналіз : зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; «Економічна думка», 2014. – Том 16. – № 1. – С. 39–47.

2. Кадышева, О. В. Малые и средние независимые нефтяные компании как носители конкурентных преимуществ [Текст] / О. Кадышева / Региональная экономика. – 2008. – № 27 (84). – С. 43–51.

3. <http://www.hydrocarbons-technology.com/features/feature-the-10-biggest-oil-and-gas-companies-in-the-world>.

4. <http://ua.korrespondent.net/business/economics/3664136-nafta-rizko-pidskochyla-zmitsnyvshy-rubl>.

5. <http://www.bbc.com/news/business-33849158>

НАТАЛЯ СЛЮСАРЕВСЬКА

Науковий керівник:

К.е.н. доц. Комар Н. В.

ФАКТОРИ ПРИВАБЛИВОСТІ ТУРИСТИЧНОГО РИНКУ АРАБСЬКИХ КРАЇН В ПЕРСЬКІЙ ЗАТОЦІ

Міжнародний туризм в даний час є однією з найбільш розвинутих галузей зовнішньоекономічної діяльності. Неухильне зростання впливу туризму як на світову економіку в цілому, так і на економіку окремих країн і регіонів є однією з найбільш значних, постійних і довгострокових тенденцій, які супроводжують формування і розвиток світового господарства. Стає очевидним перетворення туризму у велику самостійну галузь національної економіки, діяльність якої спрямована на задоволення специфічних потреб населення. Різноманіття цих потреб задовольняється не тільки туристичними підприємствами, а й підприємствами інших галузей, що обумовлює значення туризму як одного з чинників мультиплікативного впливу на розвиток економіки. Туризм є одним з факторів світових інтеграційних процесів, а туристичний бізнес стає зараз значущим сектором економіки.

До країн Перської затоки відносяться п'ять держав, розташованих на берегах затоки, а саме: Кувейт, Саудівська Аравія, Бахрейн, Катар і Об'єднані Арабські Емірати. Туристичний ринок цих країн надзвичайно привабливий, оскільки включає в себе широкий вибір видів відпочинку, захоплюючи історію та культуру.

Бахрейн – найменша арабська держава з береговою лінією в 161 км. Тут багатовікові традиції поєднуються з сучасними цінностями. Стародавня культура і мистецтво, історія і кухня, і, звичайно, арабська гостинність Бахрейну не залишають байдужим жодного гостя країни. Природну красу Бахрейну, що поєднує в собі пекучу пустелю, піщані дюни і унікальну флору і